

Maciej Marmola*

NOWE PARTIE W SYSTEMIE PARTYJNYM – SPECYFIKA POLSKI

Wprowadzenie

Wybory parlamentarne w 2011 r. niewątpliwie potwierdziły fakt stabilizacji i konsolidacji polskiego systemu politycznego. Pierwszy raz od rozpoczęcia transformacji systemowej mieliśmy do czynienia z powtórzeniem sukcesu wyborczego z poprzedniej elekcji, co skutkowało odnowieniem kredytu zaufania dla rządu koalicji PO-PSL. Znacząco zmniejszyła się również chwiejność wyborczych preferencji zarówno na poziomie indywidualnym, jak i zagregowanym (Cześniak, Markowski 2012). Z drugiej strony atrybuty politycznej relewancji nabyło nowe ugrupowanie – Ruch Palikota, który pozostawiając w pokonanym polu Sojusz Lewicy Demokratycznej i Polskie Stronnictwo Ludowe, obalił tezę o petryfikacji polskiego systemu partyjnego, formułowaną przez niektórych politologów i politycznych publicystów.

Z powyższych faktów wynika konstatacja, że zdobycie mandatów przez nową partię polityczną nie oznacza automatycznego wzrostu labilności wyborczej¹. Ponadto, w elekcji z 2011 r. nie zanotowano wzrostu uczestnictwa osób dotychczas biernych wyborczo (poziom frekwencji wskazuje wręcz na odwrotną tendencję), co oznacza, że sukces ugrupowania Janusza Palikota możliwy był dzięki zmobilizowaniu części wyborców głoszących poprzednio na inne ugrupowania. Co więc wpłynęło na zmianę ich preferencji? W czym tkwi klucz do sukcesu wyborczego

* Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Śląski, ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice, e-mail: m.marmola@wp.pl

¹ Nieadekwatność wskaźników chwiejności wyborczej w badaniach sukcesu nowych partii w krajach Europy Środkowo-Wschodniej potwierdzają ustalenia Allana Sikka. Estoński politolog wskazuje, że w tej części Starego Kontynentu ze względu na stosunkowo krótką tradycję obowiązywania reżimu demokratycznego wysoka labilność wyborczych preferencji wynika przede wszystkim z dynamiki wewnątrz systemu partyjnego, a nie sukcesu nowych inicjatyw politycznych (Sikk 2005: 399–401).

nowych ugrupowań w warunkach polskich? Celem prezentowanego artykułu jest próba odpowiedzi na powyższe pytania oraz ukazanie specyfiki sukcesu nowych inicjatyw politycznych w Polsce na tle koncepcji politologicznych dotyczących tego zagadnienia.

Nowe partie polityczne – problemy definicyjne

Pojawienie się na scenie politycznej nowego ugrupowania i nabycie przez nie cech politycznej relewancji determinuje zmianę wzorców rywalizacji politycznej oraz modyfikację konfiguracji zależności między istniejącymi partiami. Geneza nowej partii wiąże się zwykle z przetasowaniami w systemie partyjnym. W tym przypadku przyczyną powstania nowej inicjatywy politycznej mogą być fuzja, rozłam bądź też transformacja² funkcjonujących ugrupowań. Obok wymienionych sposobów formowania partii politycznych można także wyróżnić tworzenie od podstaw zupełnie nowych ugrupowań. Czynnikiem wyróżniającym tę grupę jest brak powiązań organizacyjnych z istniejącymi partiami relewantnymi.

W literaturze politologicznej brakuje zgodności co do sposobu definiowania nowych partii politycznych (Marmola, Olszanecka 2013: 116). Szczególne kontrowersje wiążą się z fundamentalną transformacją istniejących partii, która nie jest uwzględniana w większości analiz. Część badaczy nie uznaje również partii powstałych w wyniku fuzji bądź rozłamu jako nowych bytów politycznych (Harmel 1985: 405; Rochon 1985: 437).

W prezentowanym artykule przedmiot analizy stanowić będzie sukces rzeczywiście nowych partii (*genuinely new parties*). Według Allana Sikka do tego grona należy zaliczyć ugrupowania, które nie są sukcesorami wcześniejszych partii parlamentarnych, mają nową nazwę i strukturę oraz nie posiadają w swoich szeregach ważnych aktorów politycznych z przeszłości. Spełnienie ostatniego warunku wiąże się z brakiem w strukturze członkowskiej prezydentów, premierów bądź istotnego odsetka ministrów lub członków parlamentu (Sikk 2005: 399). Kryterium sukcesu będzie natomiast wyznaczało osiągnięcie progu reprezentacji, co w polskich realiach oznacza przekroczenie 5% klauzuli zaporowej i zdobycie mandatów parlamentarnych.

² Transformacja istniejącej partii oznacza diametralną zmianę jej struktury organizacyjnej, przywództwa oraz programu politycznego. Czasem towarzyszy temu także zmiana nazwy samego ugrupowania (Krouwel, Lucardie 2008: 43).

Powstanie i sukces nowych partii

Najczęściej przytaczanymi czynnikami wpływającymi na utworzenie nowych ugrupowań są: determinanty instytucjonalne, dynamika podziałów socjopolitycznych i napięcie społecznych oraz reakcja istniejących partii politycznych (Hause, Rayside 1978). Na szczególne znaczenie ostatniego z czynników zwraca uwagę Simon Hug, który uważa, że zapotrzebowanie na nową partię jest związane z akcentowaniem przez zbiorowość nowej kwestii bądź pomijanych dotąd żądań. W tej sytuacji tworząca się partia zajmuje powstałą niszę programową, przenosząc tym samym nowe kwestie i żądania na arenę politycznej rywalizacji. Sukces nowego ugrupowania możliwy jest jedynie wtedy, gdy kwestie te są społecznie istotne, a istniejące partie nie włączają ich do swoich programów politycznych (Hug 2001).

W ujęciu Roberta Harmela i Johna D. Robertsona (1985: 503) powstawanie nowych partii i ich sukces w pierwszej elekcji można wyjaśnić poprzez czynniki: społeczne (ujawnienie się nowych kwestii bądź podziałów socjopolitycznych), polityczne (strategie istniejących ugrupowań, liczba partii w systemie, ideologia, poziom politycznej polaryzacji, możliwość wyłonienia liderów), strukturalne (system wyborczy, sposób finansowania partii politycznych, stopień centralizacji). Ostatnia z przytoczonym grup czynników stanowi jeden z głównych kierunków badań nad poparciem wyborczym nowych partii. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że system proporcjonalny, niskie progi wyborcze i duże okręgi wyborcze działają na korzyść nowych inicjatyw zarówno w skonsolidowanych (Willey 1998), jak i nowych demokracjach (Tavits 2008). System oparty na finansowaniu budżetowym dla partii relevantnych znacząco ogranicza możliwość zaistnienia na arenie parlamentarnej nowej formacji (Müller 1993). Korzystne dla nich jest natomiast ustanowienie limitu wydatków na prowadzenie kampanii wyborczej (Bolin 2007). Jak wskazuje praktyka polityczna, wpływ czynnika strukturalnego należy jednak rozpatrywać przy uwzględnieniu czynnika społecznego i politycznego, nawet bowiem restryktywne uregulowania prawne nie zamykają drogi do parlamentu dla nowych formacji, a skrajnie proporcjonalne systemy nie gwarantują ich automatycznego sukcesu³.

Odmienne ujęcie przedstawia Paul Lucardie, który twierdzi, że sukces nowych partii politycznych zależy od: (1) odmiennego apelu programowego (*political project*), którego istotą jest akcentowanie no-

³ Świadczy o tym np. analiza wyborów parlamentarnych w Holandii, gdzie mimo bardzo niskiego efektywnego progu wyborczego (na poziomie ok. 0,67%) nie zanotowano znaczących sukcesów nowych formacji politycznych (Krouwel, Lucardie 2008: 298).

wych kwestii bądź pomijanych żądań uważanych za istotne przez część elektoratu; (2) zasobów będących w dyspozycji partii (np. struktura członkowska, przywództwo, środki finansowe, ekspozycja medialna); (3) czynników możliwego sukcesu politycznego (*Political Opportunity Structure*), w których zawierają się warunki instytucjonalne, socjoekonomiczne i kulturowe oraz usytuowanie partii relewantnych na skali lewica – prawica (Lucardie 2000: 175). Holenderski badacz modyfikuje tym samym socjologiczną koncepcję *Political Opportunity Structure*, która początkowo odnosiła się do badania ruchów społecznych typu protest (Eisinger 1973; Kitschelt 1986; Meyer, Minkoff 2004).

Sukces nowych partii – specyfika polska

Krótką historią funkcjonowania instytucji demokratycznych w Europie Środkowo-Wschodniej wpłynęła na wytworzenie się specyficznego wzorca powstawania nowych partii politycznych, diametralnie odmiennego od charakterystycznego dla demokracji skonsolidowanych. Opierał się on na kryterium genetycznym, w ramach którego po jednej stronie ukonstytuowały się ugrupowania będące sukcesorami partii *ancien régime'u*, a z drugiej formacje wywodzące się ze środowisk opozycyjnych (Wojtasik 2014: 110).

Za kres oddziaływania tego modelu w Polsce uznać należy wybory parlamentarne w 2001 r., gdy przedstawiciele do Sejmu wprowadziły dwie partie, nielegitymujące się ani rodowodem postkomunistycznym, ani też postsolidarnościowym – Samoobrona RP i Liga Polskich Rodzin. Sukces ten został powtórzony przez Ruch Palikota, który po elekcji w 2011 r. wprowadził do Sejmu 40 posłów, stając się tym samym trzecią siłą w parlamencie.

Samoobrona, LPR i RP pozostają jak dotąd jedynymi ugrupowaniami, które uzyskały atrybuty politycznej relewancji, nie będąc bezpośrednio bądź też pośrednio (personalnie lub organizacyjnie) powiązane z partiami mającymi wcześniej parlamentarną reprezentację. Pomijając aspekt temporalny, drogi do sukcesu wymienionych ugrupowań przebiegały w niemal identyczny sposób. Analiza czynników warunkujących zdobycie przez nie mandatów parlamentarnych pozwala na uchwycenie specyfiki sukcesu rzeczywiście nowych partii w Polsce⁴. Adekwatny do opisu

⁴ Samoobrona RP została co prawda utworzona w 1992 r., jednak jak wskazano na początku artykułu, można ją zaliczyć do grona rzeczywiście nowych partii (*genuinely new parties*) z racji tego, że do 2001 r. nie uczestniczyła w podziale mandatów parlamentarnych i nie stanowiła kontynuatora sił politycznych kształtujących parlament w latach 1989–2001.

tej specyfiki wydaje się przedstawiany w niniejszym artykule model zaproponowany przez Paula Lucardiego.

Każdym wyborom towarzyszy odmienna sytuacja polityczna, społeczna, ekonomiczna etc. Wpływa ona zarówno na decyzje partii politycznych (przede wszystkim ich strategię oraz problemy poruszane w trakcie kampanii wyborczej), jak i samego elektoratu. Uwzględniając kontekst, w jakim odbywa się elekcja, wyborcy mogą bowiem zagłosować na partie relewantne bądź też przenieść swoje preferencje na nowy byt polityczny. Niewątpliwie czynnik sytuacyjny działał na korzyść trzech analizowanych ugrupowań. Na zdobycie mandatów parlamentarnych przez Samoobronę oraz Ligę Polskich Rodzin wpłynęły przeobrażenia zachodzące wewnątrz systemu partyjnego (głównie dekompozycja Akcji Wyborczej Solidarność) oraz specyficzna sytuacja polityczna ściśle związana z finalizacją procesu integracji z UE⁵. W przypadku sukcesu Ruchu Palikota również mamy do czynienia z korzystną konfiguracją czynników o charakterze politycznym. Wynikała ona z konwergencji ideologicznej głównych ugrupowań w systemie oraz zdominowania przestrzeni politycznej rywalizacji przez Platformę Obywatelską oraz Prawo i Sprawiedliwość. W sytuacji wzajemnego upodobnienia się istniejących partii powstaje luka programowa, która może zostać zagospodarowana przez nową inicjatywę polityczną (Bartolini 2000: 34; Krouwel, Bosch 2004: 6). Ponadto, *in favorem* RP mogły zadziałać niezadowolenie części elektoratu lewicowego ze stylu przywództwa liderów Sojuszu Lewicy Demokratycznej oraz brak aprobaty dla jego postkomunistycznego rodowodu.

Sukces prezentowanych partii możliwy był również dzięki dobremu wykorzystaniu zasobów będących w ich dyspozycji. Czynnikiem wyróżniający SRP, LPR i RP wiązał się z silnym identyfikowaniem tych formacji z osobami liderów, odpowiednio: Andrzejem Lepperem, Romanem Giertychem i Januszem Palikotem. W ten sposób partie te przełożyły ich publiczną popularność na poparcie elektoratu. Na szczególną uwagę w tym względzie zasługuje Janusz Palikot, który poprzez umiejętne wykorzystanie narzędzi marketingu politycznego zerwał z utrwalonym w świadomości wyborców wizerunkiem *enfant terrible* polskiej polityki na rzecz kreowania siebie jako silnego przywódcy.

Wpływ na uzyskanie mandatów przez SRP, LPR i RP miało również akcentowanie swojej odrębności personalnej i organizacyjnej względem istniejących partii. Szczególne znaczenie miało to w przypadku ostatnie-

⁵ Warto podkreślić, że faktem jest, iż wybory z 2001 r. wiązały się także ze zmianą sposobu transformacji głosów na mandaty z metody d'Hondta na bardziej proporcjonalną zmodyfikowaną metodę Sainte-Laguë. Zmiana ta nie miała jednak bezpośredniego przełożenia na sukces wyborczy SRP i LPR.

go z wymienionych ugrupowań. Co trzeci wyborca RP motywował swój wybór tym, że ugrupowanie to stanowi alternatywę dla partii parlamentarnych (Wojtasik 2012: 170)⁶. W sferze wykorzystania partyjnych zasobów warto wspomnieć także o dobrym wykorzystaniu potencjału materialnego i umiejętnym ominięciu restryktywnych przepisów dotyczących finansowania partii politycznych przez ugrupowanie Janusza Palikota⁷.

Czynnikiem decydującym o sukcesie trzech rzeczywiście nowych partii w Polsce były przede wszystkim odmienny apel programowy względem partii parlamentarnych oraz wykorzystanie i pogłębianie tworzących się politycznych podziałów (*divisions*)⁸. Samoobrona i LPR wykorzystały antyeuropejskie resentymenty części polskiego społeczeństwa. Partie te pozyskały wyborców charakteryzujących się nieufnością względem członkostwa Polski w UE, wykorzystując niszę programową i ujawnienie się nowej linii podziału eurosceptycy – euroentuzjaści. Jak wskazują badania, LPR i Samoobrona przyciągnęły dwa odmienne segmenty eurosceptycznego elektoratu. Pierwsze z ugrupowań, podkreślające postulaty natury ideologicznej (m.in. utratę suwerenności, podporządkowanie silniejszym ekonomicznie krajom UE), zjednało sobie wyborców plasujących się na prawym krańcu skali lewica – prawica. Samoobrona natomiast, formułując przekaz o charakterze pragmatycznym (np. pogorszenie sytuacji materialnej rolników i warstw najuboższych), zdobyła poparcie najbardziej lewicowej części elektoratu (Markowski, Tucker 2010).

Na płaszczyźnie programowej kluczem do sukcesu Ruchu Palikota było natomiast odmrożenie tradycyjnego podziału państwo – Kościół⁹

⁶ Na znaczenie tego czynnika szczególną uwagę zwraca Allan Sikk (2012) w kontekście sukcesu nowych partii na Litwie, Łotwie i w Estonii. Badacz ten podkreśla, że główną determinantą sukcesu nie była w ich przypadku odmiennosc apelu programowego, lecz podkreślanie zmiany w stylu prowadzeniu polityki (odcinanie się od istniejących partii, walka z korupcją, nowe twarze, poparcie autorytetów) oraz umiejętna mobilizacja zasobów (szczególnie finansowych i ekspozycji w mediach).

⁷ Według danych Państwowej Komisji Wyborczej Ruch Palikota przeznaczył na kampanię wyborczą 1 mln 748 tys. zł, niemal 18-krotnie mniej niż wydały PiS i PO. Jednak przed rejestracją partii lider ugrupowania przeznaczył prawie 5 mln zł na działalność stowarzyszenia Ruch Poparcia Palikota, obchodząc w ten sposób przepisy dotyczące finansowania kampanii wyborczej (Wojtasik 2012: 167).

⁸ Ze względu na problemy definicyjne związane z pojęciem podziałów socjopolitycznych (*cleavages*) bardziej adekwatny w tym przypadku wydaje się termin *division*, denotujący podział o mniejszym natężeniu i trwałości (Markowski 2000: 8).

⁹ Podział państwo – Kościół do 2011 r. w praktyce nie oddziaływał na polską scenę polityczną. Wśród partii relewantnych jedynie SLD podkreślał zdecydowaną konieczność rozdziału państwa i Kościoła. Postulat ten nie stanowił jednak głównego punktu programu tej partii. Dopiero dla Ruchu Palikota kwestia ta stała się jednym z najważniejszych punktów politycznego programu.

oraz skupienie postulatów dotyczących różnego rodzaju mniejszości pomijanych dotąd przez partie politycznego mainstreamu (Wojtasik 2012: 168–170). Potwierdzają to badania elektoratu RP, który jest młodszy i charakteryzuje się niższym poziomem religijności niż wyborcy innych partii (Cześnik, Kotnarowski, Markowski 2012).

O ważności podziałów politycznych w sukcesie nowych partii politycznych świadczą dalsze losy LPR i Samoobrony. Najlepsze rezultaty tych ugrupowań wiążą się z wyborami do Parlamentu Europejskiego w 2004 r., gdy Liga Polskich Rodzin osiągnęła drugi wynik, zdobywając 15,92% głosów i 10 mandatów, a Samoobrona 10,78% (6 mandatów). Potwierdza to, że negatywny stosunek do integracji europejskiej był powodem wysokiego poparcia dla obu ugrupowań. Na fali tego sukcesu partie te uzyskiwały również dobre wyniki w elekcji parlamentarnej z 2005 r., co zaowocowało także ich uczestnictwem w koalicji rządowej.

Tabela 1. Sukces rzeczywiście nowych partii w warunkach polskich

	Partia		
	Liga Polskich Rodzin	Samoobrona RP	Ruch Palikota
<i>Political project</i>	– wykorzystanie resentymentów antyeuropejskich (przekaz natury ideologicznej)	– wykorzystanie resentymentów antyeuropejskich (przekaz natury pragmatycznej)	– odmrożenie podziału państwo – Kościół, – akcentowanie postulatów dotyczących mniejszości
Wykorzystanie zasobów	– popularność lidera, – doświadczenie polityczne członków, – dobra ekspozycja medialna (media katolickie)	– popularność lidera, – doświadczenie członków wynikające z funkcjonowania związku zawodowego, – wizerunek obrońców warstw najuboższych – rolników	– popularność lidera, – umiejętne wykorzystanie narzędzi marketingowych, – dobre wykorzystanie potencjału materialnego
<i>Political Opportunity Structure</i>	– dekompozycja Akcji Wyborczej Solidarność, – finalizacja procesu integracji z UE	– dekompozycja Akcji Wyborczej Solidarność, – finalizacja procesu integracji z UE	– konwergencja ideologiczna partii relevantnych (zawężenie pola rywalizacji politycznej)

Źródło: opracowanie własne.

Według badań opinii publicznej, właśnie w latach 2004–2005 odsetek osób pozytywnie oceniających członkostwo Polski w UE był najniższy. Po tym okresie następuje zdecydowana zmiana postaw polskiego społeczeństwa, które zaczęło doceniać korzyści wynikające z decyzji wyrażonej w referendum akcesyjnym (Eurobarometr 71). Wraz ze wzrostem zadowolenia z integracji europejskiej stopniowo spadało poparcie dla LPR i Samoobrony, co ostatecznie skutkowało utratą ich politycznej relewancji po wyborach parlamentarnych z 2007 r.

Podsumowanie

Rozpoczęcie procesu transformacji ustrojowej w 1989 r. wpłynęło na gruntowną zmianę instytucji politycznych. Mimo ćwierćwiecza funkcjonowania reżimu demokratycznego w Rzeczypospolitej Polskiej jedynie trzy ugrupowania niemające rodowodu postkomunistycznego bądź postsolidarnościowego (Liga Polskich Rodzin, Samoobrona RP oraz Ruch Palikota) zdołały osiągnąć pozycję partii relewanych. Analiza ich drogi do parlamentu pozwala uchwycić czynniki wpływające na sukces nowych partii w polskich warunkach.

Główną przyczyną uzyskania mandatów przez analizowane ugrupowania było wykorzystanie niszy programowej oraz ujawnienie się (i pogłębienie przez powstałe partie) nowej linii podziału w polskim społeczeństwie. Fakt ten odróżnia LPR, Samoobronę i Ruch Palikota od innych nowych partii próbujących zaistnieć na scenie politycznej po 1989 r. Dzięki akcentowaniu kwestii niebędących dotąd w centrum zainteresowania partii relewanych formacje te jawiły się wyborcom (szczególnie tym niezadowolonym z istniejącej oferty partyjnej) jako siły rzeczywiście wnoszące nową jakość na arenę politycznej rywalizacji. O decydującym znaczeniu tego czynnika świadczy przykład LPR oraz Samoobrony, w przypadku których moment zmniejszenia siły oddziaływania podziału eurosceptycy – euroentuzjaści zbiegał się z utratą relewancji przez te inicjatywy polityczne.

Należy pamiętać, że wykorzystanie niszy programowej nie gwarantuje automatycznego sukcesu nowej partii. Poruszane przez nią kwestie muszą być bowiem istotne dla pewnej grupy elektoratu, a jej pojawienie się na scenie politycznej powinno nastąpić w momencie korzystnej konfiguracji czynników kształtujących otoczenie polityczne, wpływającej na otwarcie się sceny politycznej na nowe ugrupowania. Może ona wynikać z sytuacji międzynarodowej (sukces LPR i Samoobrony) bądź mieć swoje źródło wewnątrz systemu partyjnego (sukces Ruchu Palikota).

Ważnym czynnikiem jest również odpowiednie wykorzystanie zasobów będących w dyspozycji partii, a w szczególności posiadanie silnego przywództwa i przełożenie popularności lidera na poparcie wyborcze. Wyrazistość programowa i wizerunkowa wpływa bowiem na odpowiednie pozycjonowanie na scenie politycznej oraz pozwala zaistnieć w świadomości wyborców, co w przypadku niezadowolenia z istniejącej oferty partyjnej może skutkować nabyciem atrybutów politycznej relewancji przez nowe ugrupowanie.

Bibliografia

- Bartolini S., 2000, *Collusion, Competition and Democracy (II)*, „Journal of Theoretical Politics”, vol. 12 (1).
- Bolin N., 2007, *New Party Entrance – Analyzing the Impact of Political Institutions*, „Umeå Working Papers in Political Science”, vol. 2.
- Cześniak M., Kotnarowski M., Markowski R., 2012, *Kto głosował na Ruch Palikota? Analiza elektoratu na podstawie danych Polskiego Generalnego Studium Wyborczego*, „Studia Polityczne”, nr 29.
- Cześniak M., Markowski R. 2012, *Wybory parlamentarne w 2011 roku – kontynuacja i zmiana*, „Studia Polityczne”, nr 29.
- Eurobarometr 71. Opinia publiczna w Unii Europejskiej. Raport krajowy: Poland. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb71/eb71_pl_pl_nat.pdf (6.04.2014)
- Eisinger P., 1973, *The conditions of protest behavior in American cities*, „American Political Science Review”, vol. 67 (1).
- Harmel R., 1985, *On the study of New Parties*, „International Political Science Review”, vol. 6 (4).
- Harmel R., Robertson J.D., 1985, *Formation and Success of New Parties: A Cross-National Analysis*, „International Political Science Review”, vol. 6 (4).
- Hauss Ch., Rayside D., 1978, *The Development of New Parties in Western Democracies since 1945* [w:] *Political Parties: Development and Decay*, red. L. Maisel, J. Cooper, Beverly Hills.
- Hug S., 2001, *Altering Party Systems. Strategic Behavior and the Emergence of New Political Parties in Western Democracies*, Ann Arbor.
- Kitschelt H., 1986, *Political Opportunity Structure and Political Protest: Anti-Nuclear Movements in Four Democracies*, „British Journal of Political Science”, vol. 16 (1).
- Krouwel A., Bosch O., 2004, *Explaining the Emergence of New Parties. Cynical citizens and the rise of populism. Paper prepared for the workshop Kwaliteit van het leven en politieke attitudes*, 27–28 May 2004, Antwerp.
- Krouwel A., Lucardie P., 2008, *Waiting in the Wings: New Parties in the Netherlands*, „Acta Politica”, vol. 43 (2).
- Lucardie P., 2000, *Prophets, purifiers and prolocutors. Towards a Theory on the Emergence of New Parties*, „Party Politics”, vol. 6 (2).
- Markowski R., 2000, *Rozłamy socjopolityczne: o zamiśle klasyków, o tym, jak ich rozumiemy, poprawiano i testowano*, „Studia Polityczne”, nr 10.
- Markowski R., Tucker J. 2010, *Euroscepticism and the emergence of political parties in Poland*, „Party Politics”, vol. 16 (4).
- Marmola M., Olszanecka A., 2013, *Spoleczny odbiór Solidarnej Polski Zbigniewa Ziobry*, „Political Preferences”, nr 5.

- Meyer D.S., Minkoff D.C., 2004, *Conceptualizing Political Opportunity*, „Social Forces”, vol. 82 (4).
- Müller W.C., 1993, *The Relevance of State for Party System Change*, „Journal of Theoretical Politics”, 5 (4).
- Rochon T.R., 1985, *Mobilizers and Challengers: Towards a Theory of New Party Success*, „International Political Science Review”, vol. 6 (4).
- Sikk A., 2005, *How unstable? Volatility and the genuinely new parties in Eastern Europe*, „European Journal of Political Research”, vol. 44.
- Sikk A., 2012, *Newness as a winning formula for new political parties*, „Party Politics”, vol. 18 (4).
- Tavits M., 2008, *Party Systems in the Making: The Emergence and Success of New Parties in New Democracies*, „British Journal of Political Science”, vol. 38 (1).
- Willey J., 1998, *Institutional Arrangements and the Success of New Parties in Old Democracies*, „Political Studies”, XLVI.
- Wojtasik W., 2012, *Sukces Ruchu Palikota w świetle czynników możliwego sukcesu politycznego (Political Opportunity Structure)*, „Preferencje Polityczne” nr 3.
- Wojtasik W., 2014, *Nowa partia w systemie partyjnym: przykład Ruchu Palikota* [w:] *Polityka w Polsce po 2007 roku*, red. D. Plecka, Katowice.

NEW PARTIES IN PARTY SYSTEM – SPECIFICITY OF POLAND

Abstract

During the quarter-century of democracy in Poland, most of the parliamentary parties had a post-communist or post-Solidarity origin. Only three formations without links to the two sides of the Round Table agreement – League of Polish Families (LPR), Self-Defence (Samoobrona) and Palikot's Movement (Ruch Palikota, now: Your Move) – have achieved political relevance. The analysis of their road to parliament helps to capture the specificity of the success of genuinely new parties in Poland.

The factors that affect high electoral support for the aforementioned three parties were: advantageous configuration in Polish party system, strong leadership and articulation of new issues or neglected demands (exploitation of new community division and filling an ideological niche). The fate of LPR and Samoobrona confirms that the last factor seems to be crucial for the success of genuinely new party.

Key words: new parties, genuinely new parties, party system, Polish party system.